

Դ Ա Լ Ա Ր Կ Ե Ա Ն Ք

(ՎՈՐՈՆՈՑԻ ԵՐԻՑԱՍԱՐԴԱՅԱՆ ՓՈՐՁԵՐԸ)

Ե.— ՍԵՌԱՅԻՆ ԳԵՂՁԵՐԸ

Մեր նախորդ յօդուածներուն բովանդակութիւնը ներածութեան մը հանգամանքը ունի պարզապէս: Եւ իրաւ, մենք մինչեւ այժմ բացատրեցինք զա թէ՛ մարդկային մարմինին մէջ գոյութիւն ունին զանազան գեղձեր, որոնք կը հաւասարակշռեն բջիջներու գործունէութիւնը, և մեծ դեր մը կը խաղան կեանքի ընթացքին վրայ: Անոնց կարգին, չափազանց կարեւոր տեղ մը կը գրաւեն սեռային գեղձերը, զորս պէտք է նկատել մեր կեանքի աղբիւրը: Հետեւաբար, անհրաժեշտ է որ աւելի երկար խօսինք սեռային գեղձերու մասին: Այսպէս, կը մտնենք մեր յօդուածաշարքին ամէնէն հետաքրքրական մասին մէջ: Մէկ խօսքով, կը հասնինք Վորոնոֆի փորձերուն:

Քննենք սեռային գեղձերը և անոնց բնախօսութիւնը: Նախ յայտնենք թէ բաց պիտի խօսինք. անոնք որ պարկեշտութիւն կը համարեն չխօսիլ սեռային գործարաններուն մասին, կրնան փակել այս էջը: Մենք կ'արհամարհենք ասիական-մահմետական այն աւանդութիւնը, որ մարմինին զանազան մասերուն հանդէպ նամէհրամ կը թելադրէ: Ժողովուրդներ կան, որոնք կ'արգիլեն ցուցադրել մերկ ոտքեր, ուրիշներ կը բանադրեն անոնք, որ կը ցուցադրեն իրենց երեսը: Եւ վերջապէս քրիստոնէութիւնն ալ, հետեւելով այդ անհեթեթ աւանդութեան, արգիլեց խօսիլ սեռային գործարաններուն մասին: Եւ դեռ մինչեւ այսօր ունինք սերունդ մը, որ չի ձանձնար այդ ամօթոյքը, ինչպէս կը կոչուէր երբեմն Սակայն անիմաստ չէ՞ կարծիլ ի տես սեռային գործարաններուն, կամ առնուազն ծիծաղելի չէ՞ տգէտ մնալ մարմինին կարեւոր մէկ մասին բնակազմութեան մասին:

Բժիշկները նամէհրամ չունին:

Սեռային գեղձեր կը կոչուին ամորձիքը և ձուարանը:

Ամորձիքը.— Այրերուն սեռային մէկ գործարանն է ամորձիքը, ժողովրդական բառով մը՝ կոկով: Ժողովուրդը, դարձեալ՝ տոպրակ կը կոչէ այն գոց թաղանթը, որուն մէջ կը գտնուին երկու կլորակ մը— ոսգունդեր, նմանութեանք պատճառաւ՝ հաւկիթ: Արդ, բուն գեղձը այս հաւկիթն է, որ կը կշռէ 21 կրամ: Իւրաքանչիւր հաւկիթ ունի կարծր և պսպղուն մաշկ մը, որ իր փայլին պատճառով կը կոչուի լսնաթաղանթ (albuginée): Լսնաթաղանթը թեւ արձակելով դէպի ներս, կը կազմէ խորշեր, որոնք լեցուն են բարակ խողովակներով:

Այդ խողովակներուն մէջ կը պատրաստուի սերմը: Սերմնային խողովակները այնքան դարձդարձիկ ճամբայ մը կը գծեն, որ եթէ ծայր ծայրի գնենք, անոնց երկարութիւնը կը հասնի մէկ քիլոմէթրի: Սերմնային խողովակները, ամորձիքին վերին եզերքին վրայ իրարու միանալէ յետոյ, կը մտնեն մակամորձիքին մէջ, որ որդի մը նման շուլլուած է ամորձիքին գլխուն: Մակամորձիքին մէջ մտնելու պահուն, սերմնային խողովակները կը դառնան ուղիղ, ասիկա կը յիշեմ, որովհետեւ յետագային, Շթայնախի երիտասարդացման փորձերը բացատրելու տեսն, պիտի անդրադառնամ: Սերմնային խողովակները կ'անցնին մակամորձիքին գլխէն մինչեւ պոչը, ուր աւելի չիտակ ձեւ մը կը ստանան և կը վերածուին մէկ խողովակի: Արտահան խողովակն է այդ, որ սերմը կը թափէ մասնաւոր փուլերու (*vesicules séminales*) մէջ:

Կը տեսնուի թէ ամորձիքը զեղծ մըն, որ կ'աշխատի դուրս թափելու համար իր արտադրութիւնը: Մինչեւ այժմ, գիտունները կը կարծէին թէ ամորձիքներուն պաշտօնն էր սերմ պատրաստել, դուրս թափելու համար: Հաստատուեցաւ սակայն որ սերնդագործութենէ զատ, ամորձիքը ունի ուրիշ հրաշագործութիւն մը: Այս գեղձին մէջ կ'աշխատին (6) եռամիլիոն բջիջներ, որոնք իրենց մասնաւոր արտադրութիւնը կը թափեն մեր արեան մէջ: Հոս, գիտունները երկու քանակի կը բաժնուին. ֆրանսական ճակատը, ինչպէս նաեւ Վորոնոֆ, կ'ընդունի որ այդ բջիջները անկախ են և կ'աշխատին իբրեւ ներքնակոս գելմ, իսկ գերմանական ճակատը, ինչպէս նաեւ ֆրանսացի, Ռէթթէրէր, կ'ընդունի որ սերմնային բջիջները կ'արտադրեն թէ արտահոս սերմը և թէ նեքնահոս հիւթը: Այս վիճարանութիւնը օգտակար չէ «Բուժմանք»ի բնթերցողներուն, մեր նպատակն է ներկայացնել, որ երկու ճակատն ալ կ'ընդունին թէ ամորձիքը սերնդագործութենէ զատ կը կատարէ ներքնահոս գեղձի մը պաշտօնը: Ահա այս վերջին գիտողութեան վրայ հիմնուած է Վորոնոֆի երիտասարդագետ հետաւորը:

Գտնար մը. Կիւր քուն անողին մէկ գործարանն է ձուարանը, որ նուշի ձեւ ունի: Անոր պաշտօնն է արտադրել հաւկիթ, որ պիտի սերնդագործուի և պիտի աճի արգանդին մէջ: Բայց այս պաշտօնէն դուրս, այս իզական գործարանը եւս ունի ներքնահոս գեղձի մը գերը: Մեր այս յօդուածաշարքին մէջ, պիտի խօսինք միայն ամորձիքի պատուատի մասին: Այնպէս որ զանց կ'ընենք ասիկ աւելի մանրամասնութիւն: Էականը այն է, որ սեռային գործարանները, երկու սեռերու մէջ ալ, սերնդագործութենէ զատ, իբրեւ նաեւ ներքին գեղձ, մեծ դեր կը խաղան կեանքի բնթացքին վրայ:

Յաջորդով պիտի ներկայացնենք սեռային ներքնահոս գեղձերուն փորձնական բնախօսութիւնը, այսինքն, ամորձիքը կամ ձուարանը ինչ ազդեցութիւններ ունին մարդոց վրայ, ի՞նչ կը կորսնցնեն մարդիկ՝ զրկուելով, և ի՞նչ կը շահին նոր ամորձիք և նոր ձուարան ստանալով:

ԲԺ. Շ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ՄԱՅՐԵՐՈՒՆ ՄՆՈՒՆԴԸ

Դուք մայրեր, որ յղի էք կամ արդէն ծիծ կուտաք ձեր երախային, լաւ ուշադրութիւն ըրէք ձեր սնունդին:

ՕԳՏԱԿԱՐ ՈՒՏԵԼԻՔՆԵՐԸ

Ընդեղէններ. — Թափիոքա, բրինձի կամ ցորենի աղցուածը, դրմած եւ զանազան ալիւրներ:

Ալիւրային կանանչ եղէններ. — Ոսպ, թարմ կամ չոր ոլոռն, գետնախնձոր (Զգուշացէք չոր լուբիայէն, եթէ ձեր աղիքները կազ կը շինեն):

Թարմ կանանչ եղէններ. — Եփած աղցաններ, կանանչ լուբիա, չոմին (սպանախ), լոլիկ, ձիթապտուղ, սմբուկ (փաթլիճան), դդում: Պտուղներ. — Պանան, արմաւ, նարինջ, թուզ, ընկոյզ, կաղին նուշ, թարմ եւ չոր խաղող, խնձոր, տանձ, դեղձ, ծիրան, կեռաս, ելակ: Այս պտուղները պէտք է հասունցած ըլլան կամ եփուած:

Կենդանական սնունդներ. — Կաթ, կարագ, հաւկիթ, միս, հաւեղէն, թարմ ձուկ:

Բժպելի. — Պարզ կամ հանքային ջուր:

ՎՆԱՍՏԱԿԱՐ ՈՒՏԵԼԻՔՆԵՐԸ

ցեփած կանանչ եղէններ. — Բողկ, զանազան աղցաններ (սալաթա, թուրշի):

Պահածոյ միսեր. — Ապուխտ, (փաստըրմա), երշիկ (սուճուխ) եւն., կարելի է եփած ժամպօն ուտել:

Բոլոր որսի միսերը, երբ մանաւանդ քանի մը օր պահուած են: Բոլոր համեմները. — Պղպեղ, չաման, մանանխ, սալցաներ: Սերով պատրաստուած խմորեղէններ. — Շաքարեղէններ եւ չոքոլայի պոնպոններ:

Բոլոր ոգելից ըմպելիները. — Մանաւանդ լիքժօռները, գոնեակ, րոմ եւն.:

Զգուշացէք պնդութենէն, ուտելով առատ կանանչեղէն և պտուղ: